

जाहिरातींचे दर

सालील पत्त्यावर चोक्शी करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ, 'दुर्गाधिवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल देतील माफ)

फिरकोळ अंकारा

एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलो धर्मकामादिति ।

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख ३० सप्टेंबर १९४२

अंक ३९

विमेदार नि हवाई हल्ला

राष्ट्र राष्ट्रकडून हवाई हल्ला अगर तत्सम उपद्रव वापासून धिन-लडाऊ नागरिकांच्या जीविताला घेणाऱ्या धोक्याचा समावेश विमा पॅलिसीच्या अटीत होतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमिअम भरावा लागेल काय ! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये चर्चिला जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॅलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला घेणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता जादा प्रिमिअम नाही.

तरी विलंब न लावतां—

तुमचा नि तुमच्या आत्तेष्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्षः—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रकें विनामूल्य पाठवूं

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

महायुद्ध दाराशी आले

परदेशी औषधें

दुर्मि व महाग झालीं

पण

भिण्याचें कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधाच्या प्रसिद्ध कारखान्यानें तयार केलेलीं

- रक्तवर्धक, ● उपनाह,
- बालजीवन, ● कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅटव्ह व लोकप्रिय औषधें खात्री पटल्यामुळे

★ डॉक्टरांही वापरूं लागले आहेत. ★

दरसाल, बिनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे शेअर्स व औषधें मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चांत काटकसर करा. एक वेळ येऊन स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

बंबाचे

माडीवर

महिद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार

चौक,

पुणे

विविध माहिती

संपात सामील न होणारे कामगार

कारखान्यांतील कामगार संपावर गेले तरी काही कामगार संपात सामील होत नाहीत. अशांचे विनाकारण नुकसान होऊ नये, म्हणून त्यांना चार दिवसांची नोटीस अथवा त्याऐवजी चार दिवसांचा पगार देण्यांत यावा, अशी कायद्यांत दुरुस्ती करण्याचा हिंदुस्थान सरकारचा विचार आहे.

अमेरिकेतील युद्धविषयक उत्पादन

अमेरिकेतील एकूण उत्पादनाच्या ४०% उत्पादनाचा युद्ध-कार्याकडे विनियोग होत आहे. हे प्रमाण लवकरच ६० होईल.

भाड्याच्या मोटारींची संख्या कमी केली

न्यूयॉर्कमधील भाड्याच्या मोटारींची संख्या ता. १९ पासून एकवृत्तीयांशाने कमी करण्यांत आली आहे. म्हणजे ११,७०० टॅक्सीपैकी ३,९०० टॅक्सी आता बंद रहातील. त्यामुळे सालिना १ कोटि गॅलन पेट्रोलची बचत होईल व १५,००० नव्या टायर्सची आवश्यकता उरणार नाही.

कॉरोनर्स कायद्यांत दुरुस्ती

अपघाताने मृत्यु आल्यास त्या मृत्यूचे संबंधांत १८७१ च्या कॉरोनर्स कायद्यान्वये मुंबई प्रांतांत कॉरोनर चौकशी करतात. सत्राच्या हल्ल्यांमुळे येणाऱ्या मृत्यूंची चौकशी त्यांनी करू नये, अशी सदरहू कायद्यांत दुरुस्ती करण्यांत येणार आहे.

यांत्रिक शिक्षणाची केंद्रे

हिंदुस्थान सरकारच्या यांत्रिक शिक्षणाच्या योजनेस अनुसरून, जुलै १९४२ अखेर मुंबई प्रांतांत एकूण ५८ केंद्रांत २,०१७ तरुण शिकत होते. सर्व हिंदुस्थानातील २९५ केंद्रांत शिकणारांची संख्या २७,३५६ होती. अद्याप ६,१४० जागा रिक्त आहेत, त्यापैकी १,२३४ मुंबई प्रांतातील केंद्रांत आहेत.

हिंदी व ब्रिटिश अधिकाऱ्यांचे प्रमाण

	ब्रिटिश अधिकारी	हिंदी अधिकारी
हिंदी लष्कर	४-७५	१
रॉयल इंडियन नेव्ही	२-४	१
रॉयल इंडियन रिझर्व्ह		
रॉयल इंडियन व्हाॅलंटियर रिझर्व्ह		
इंडियन एअर फोर्स	६-२५	१

जॉस्ट्स एंजिनिअरिंग कं. लि.

बरील कंपनीस मार्च १९४२ अखेर संपलेल्या वर्षी ७३,६६० रुपये नफा झाला. भागीदारांस करमाफ १५% डिविडंड मिळाले. इलेक्ट्रिकल व मेकॅनिकल इंजिनिअरिंगचा आणि कंत्राटाचा धंदा ही कंपनी करते.

मध्यम आकाराच्या कारखान्यांस कंत्राटे

हिंदुस्थान सरकारच्या सहाय सात्याने १९४१-४२ मध्ये मध्यम आकाराच्या कारखान्यांस ५ कोटि रुपयांच्या मालाच्या ऑर्डरी दिल्या. १९४२-४३ मध्ये आतापर्यंत दिलेल्या तत्सम ऑर्डरीचा आकडा ७ कोटि रुपये भरतो.

हिंदी सैनिक

चालू युद्धांत एकूण १८,३८८ हिंदी सैनिक मृत झाले, जखमी झाले अथवा युद्धकैदी झाले.

"बेव्हिन" योजना

ग्रेट ब्रिटनमध्ये हिंदी कामगारांस यांत्रिक शिक्षण देण्याच्या "बेव्हिन" योजनेप्रमाणे आतापर्यंत ३०४ हिंदी लोकांची शिक्षणक्रमासाठी निवड झालेली आहे. त्यापैकी ५० मुसलमान आहेत.

अंदामानमधील कैदी

जपानने अंदामान बेटावर स्वारी केली, त्यावेळी तेथे ५,८५० हिंदी कैदी होते, अशी माहिती मध्यवर्ती असेंब्लीत सांगण्यांत आली.

रुपयावाल्या बचती नोटा

दररोज २५ लक्ष एक रुपयेवाल्या नोटांची छपाई करण्यांत येते.

दरमहा २० कोटि रुपयांची बिले

हिंदुस्थान सरकारच्या सहाय सात्यामार्फत दरमहा २० कोटि रुपयांची ४५ हजार बिले दिली जातात.

मिठाचा खप

हिंदुस्थानातील मिठाचा वार्षिक खप सुमारे ५ कोटि, ३० लक्ष मण इतका आहे.

क्षेत्रीत वाढ

चालू युद्धास प्रारंभ झाल्यापासून आतापर्यंत ६० लक्ष एकर आणखी जमीन ग्रेटब्रिटनमध्ये पिकासाठी आणण्यांत आली आहे.

नवीन दीड आणावाली पोस्टाची पाकिटे

सहाय्या जॉर्जच्या मुसवट्याची दीड आणावाली पोस्टाची नवी पाकिटे तयार असून ती काही पोस्टांत विकत मिळू लागली आहेत. ही पाकिटे बदामी कागदाची आहेत.

दुप्पट दंड

न्यूयॉर्कमधील मोटारीच्या कमाल वेगाची मर्यादा रात्रीचे वेळी आता ताशी ३५ मैल ठरविण्यांत आली आहे, तिचे उल्लंघन करणाराच्या दंडाचे प्रमाण तेथील मॅजिस्ट्रेटांनी दुप्पट केले आहे.

सुताच्या व्यापाऱ्यांस लायसेन्स

सुताच्या व्यापाऱ्यांस लायसेन्स आवश्यक करणाऱ्या हुकुमाची अंमलबजावणी १ ऑक्टोबरपेवजी १ नोव्हेंबर रोजी सुरू होईल.

रोमेल जर्मनीस परतला !

फील्ड मार्शल रोमेल ह्यास घसादुखी झाली असून उपचारासाठी तो जर्मनीस परतला आहे, अशी बातमी आहे. त्याच्या आठव्या सैन्याने पराभव केला तरी त्याच्या वैयक्तिक कीर्तीस बाध येऊ नये ह्या उद्देशाने बरील बातमी प्रसृत करण्यांत आली असावी, असा समज आहे. एल अलामेनवरील हल्ल्याचे प्रसंगी रोमेलची प्रकृति बरी नव्हती, अशी बातमी त्यावेळी बाहेर आली होती.

कोळशाचा उपयोग काटकसरीने करा

"ग्रेट ब्रिटनमधील चालू वर्षातील कोळशाचा उठाव त्याच्या उत्पादनपेक्षा दर आठवड्यास २३ लक्ष टन अथवा सर्वद वर्षाचा १ कोटि, ३० लक्ष टन अधिक होत आहे. तेथील रेल्वेज बंद ठेवता आल्या तर ही नूट कशीबशी टाळता येईल. कारखान्यांतील कोळशाच्या उपयोगांत, उत्पादनावर प्रतिकूल परिणाम न होऊ देता काटकसर करण्यास बराच वाव आहे."—जळण व सर्पण सात्याचे ब्रिटिश मंत्री, मेजर हॉइड जॉर्ज, ह्यांचे भाषण.

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ...	३०८	• स्फुट विचार ...	३११
२ हिंदी फडनविसांच्या लंडनमधील वाटाघाटी	३०९	• युद्धोत्तर पुनर्घटनेची दिशा-व्यापार्यांची तक्रार	
३ रेल्वे कायद्यांत दुस्स्ती	३१०	• मिटवा--याम झुधारणा	
४ इंडेक्स नंबर	३१०	• बोटांच्या कांहीं सूचना-बॉबि को. कांस्टॅबल	
५ दौंड बारामती रेल्वे	३१०	• सहकारी संस्थांचे अडथाल...	३१३
६ पाचोरा जामनेर रेल्वे	३१०		

अर्थ

बुधवार, ता. १० सप्टेंबर, १९४२

हिंदी फडनविसांच्या लंडनमधील वाटाघाटी

हिंदुस्थान सरकारचे फडनवीस, सर जरेमी रेसमन, हे ग्रेट-ब्रिटन व हिंदुस्थान ह्यांचेमधील देण्यावेण्यासंबंधी तपशीलवार समक्ष विचारविनिमय करण्याकरिता इंग्लंडला जुलै महिन्यांत गेले होते. तेथे त्यांनी ब्रिटिश फडनविशी सात्याशी महत्त्वाच्या सांपत्तिक प्रश्नांची चर्चा केली. प्रस्तुत युद्धाच्या घडामोडींमुळे हिंदी सांपत्तिक परिस्थितीबाबत महत्त्वाचे व गुंतागुंतीचे अनेक प्रश्न उपस्थित झाले आहेत. त्यांचा निकाल लावून घेणे, हा त्यांच्या भेटीचा मुख्य उद्देश होता. हिंदुस्थानांतील वाढत्या लष्करी खर्चाची ग्रेटब्रिटन व हिंदुस्थान ह्यांचेमध्ये कोणत्या तत्त्वावर व कोणत्या प्रमाणांत वाटणी व्हावी, हा ह्या संबंधांतील महत्त्वाचा प्रश्न आहे. साम्राज्य सरकारच्या वतीने हिंदुस्थान सरकार कोट्यवधि रुपये येथे खर्च करित आहे. ह्या रकमा अर्थात् रिव्हर्न्ड बँकेच्या सात्यांत लंडनमध्ये जमा होत आहेत. हिंदुस्थानांतील विलायतेमधील कर्ज फेडण्याकडे त्यांचा विनियोग केला, तरी शिल्लक एकसारखी वाढत आहे. ही उरलेली बाकी हिंदुस्थानांत कशी आणावयाची हा प्रश्नहि अत्यंत महत्त्वाचा आहे. तो पैसा लंडनमध्येच गुंतवावयाचा म्हटल्यास त्याची गुंतवणूक कशी करावयाची, ह्याचीहि चर्चा फडनविसांनी लंडनमध्ये केली असली पाहिजे. हिंदुस्थानच्या चलन सात्याच्या निधीपैकी २६६ कोटि रुपये दोन महिन्यांपूर्वी स्टार्लिंग रोक्यांत गुंतलेले होते; त्याचा आकडा आतां ३३० कोटि रुपये इतका झाला आहे.

हिंदुस्थान सरकार व ब्रिटिश सरकार ह्यांचेमधील देण्या-वेण्याची योजना पक्की होण्यापूर्वी मध्यवर्ती असेंब्लीचा सल्ला घेण्यांत यावा; तयार योजनाच केवळ ऐकण्याची तिला पाळी येऊ नये, अशी मागणी श्री. जमनादास मेहता ह्यांनी असेंब्लींत केली. हिंदुस्थानाचा लष्करी खर्च किती सपाट्याने वाढत आहे, हे कांहीं आकडे देऊन त्यापैकी हिंदुस्थानाने किती खर्च सोसावयाचा हे निश्चित ठरण्याची आवश्यकता त्यांनी प्रतिपादन केली. निव्वळ हिंदुस्थानाच्या संरक्षणासाठी केलेल्या लष्करी खर्चाचा भार हिंदुस्थानावर पडावा, अशी हल्लींच्या व्यवस्थेत तरतूद

आहेच. तथापि, ह्या संबंधांत स्पष्ट सुलझा होणे जरूर आहे. सर कावसेजी जहांगिर ह्यांनीहि आपल्या भाषणांत सरकारी घोरणाच्या स्पष्टीकरणाची मागणी केली. फडनवीस, सर जरेमी रेसमन, ह्यांनी आपल्या उत्तरांत इंग्लंडमधील चर्चेवर प्रकाश पाडला नाही. त्यांच्या इंग्लंडमधील वाटाघाटीची माहिती हिंदुस्थान सरकारास सादर झाल्यानंतर त्यास त्याबाबत विचार करण्यास अद्याप अवधि मिळालेला नाही, असे ते म्हणाले. गेल्या अंदाजपत्रकाचे वेळेपासून युद्धक्षेत्रांत एकसारखी वाढ होत चालली आहे, त्याची सध्यांच्या योजनेप्रमाणे कशी वाटणी करावी हे ठरविण्यांत येत आहे. तथापि, संबंध युद्धाचे क्षेत्राचा साकल्याने विचार करूनच ही वाटणी निश्चित करावी लागणार, हे उघड आहे. सध्याच्या योजनेचे बाहेर जादा खर्चाचा बोजा स्वतःचे शिरावर घेण्याचा सरकारचा विचार झाल्यास, त्यासंबंधांत असेंब्लीस आपले म्हणणे मांडण्यास जरूर संधि दिली जाईल, असे त्यांनी सांगितले.

१९३६-३७ अखेर हिंदुस्थान सरकारचे ग्रेट ब्रिटनमधील देणे (रेल्वे स्टॉक, डिबेंचर्स, इ. वगळून) २७३ कोटि पौंड होते, त्यापैकी २० कोटि पौंडांचे कर्ज ऑगस्ट, १९४२ अखेर वळते करून घेण्यांत आले आहे, अशी माहिती फडनविसांनी ता. २१ रोजी असेंब्लींत सांगितली. उरलेल्या कर्जापैकी ६ कोटींची परतफेड जानेवारी १९४३ मध्ये होईल, असेहि त्यांनी सांगितले. हिंदुस्थान सरकारच्या विलायतेमधील कर्जाची फेड होऊन काळांतराने हिंदुस्थानाची देणेकऱ्याची भूमिका नाहीशी होऊन ते आतां घेणेकरी होऊ लागला आहे. आफ्रिका, कॅनडा, इत्यादि ब्रिटिश साम्राज्यांतर्गत देशांचीहि अशीच परिस्थिती झाली आहे. अमेरिकेचे देणे फेडण्यासाठी इंग्लंडने तेथील आपले रोखे विकून टाकले आहेत. अशा रीतीने, इंग्लंडचे देणे वाढत आहे. ग्रेट ब्रिटनमध्ये होणाऱ्या आयातीची किंमत देण्यास ग्रेट ब्रिटनमधून पुरेशी निर्गत होणे सध्या शक्य नसल्याकारणाने ते राष्ट्र इतर देशांत गुंतविलेले भांडवल त्या कार्यां उपयोगांत आणीत आहे. चालू युद्धामुळे ग्रेटब्रिटनला आपल्या परदेशांत गुंतलेल्या भांडवलाच्या फार मोठ्या भागास मुकाबे लागेल, हे उघड आहे. युद्धोत्तर काळांत ह्या परिस्थितीचा प्रत्यक्ष व्यावहारिक परिणाम काय होईल, ह्याचा अंदाज करून त्याची तरतूद आतांपासूनच करावी लागेल. युद्ध संपल्यानंतर नवी यंत्रसामुग्री मागविण्यासाठी इंग्लंडमधील आपल्या वेण्याचा हिंदुस्थानास उपयोग करता येईल, असे लंडन टाइम्सने सुचविले आहे. हिंदुस्थान सरकारने इंग्लंडमध्ये उभारलेले कर्ज व ब्रिटिश लोकांनी हिंदी उद्योगधंद्यांत गुंतविलेले भांडवल ह्यांतील फरक घ्यानांत घेऊन, ब्रिटिश भागीदारांना व कर्जरोखे धारण करणारांना त्यांच्या परतफेडीचे मुदतीचे आधी पैसे घेण्यास भाग पडणार नाही, अशी आशा फिनेन्शियल टाइम्सने व्यक्त केली आहे. ग्रेट ब्रिटनमधील आपल्या वेण्याचे पोटी ह्या रोक्यांची वजावाट न करता हिंदुस्थानाने ग्रेट ब्रिटनमध्ये येणे वाढवू यावे व त्याचा युद्धसमाप्तीनंतर भांडवली खर्चासाठी उपयोग करावा, असा फिनेन्शियल टाइम्सचा सल्ला आहे. कॅनडाने आपले ग्रेट ब्रिटनमधील एक अब्ज डॉलर्सचे येणे रद्द करून ह्या रकमेची ग्रेट ब्रिटनला देणगी दिली ह्या गोष्टीची आठवण मॅचेस्टर गार्डियनने करून

वेऊन, तशी गोष्ट हिंदुस्थानाचे बाबतीत शक्य नसल्यास, युद्ध-समाप्तीपर्यंत त्याने वाट पाहून ह्या देण्याचा किफायतशीर उप-योग करून घ्यावा असे सुचविले आहे. ह्या सर्व विवेचनावरून, हिंदुस्थान व ग्रेट ब्रिटन हांचेमधील देण्याचे देण्याचा प्रश्न किती बिकट आहे ह्याची कल्पना येईल. हिंदुस्थान सरकारने हिंदी हितसंबंधांस अनुसरून आपल्या रास्त मागणीस चिकटून राहिले पाहिजे, अशी हिंदी लोकांची स्वाभाविक अपेक्षा आहे. युद्धप्रयत्नांस व्यत्यय न येतां सहविचाराने हे प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

रेल्वे कायद्यांत दुरुस्ती

आगगाडींतील जागा रिझर्व्ह करण्याचे संबंधांतील कायदा दुरुस्त करण्यांत येणार आहे, त्याचे मुळाशी सरदार महमद अवरंगजेबखान ह्यांनी मुंबई हायकोर्टात मुंबई सरकारविरुद्ध जिंक-लेला दावा हा आहे. अवरंगजेबखान ह्यांनी फ्रॉटियर मेलमध्ये एक निजण्याचा बर्थ रिझर्व्ह केला. त्यांचे म्हणणे असे होते की, त्यांना सालचे बाक दिले असल्याचे सांगितले होते, परंतु प्रत्यक्ष बरची फळी त्यांचे वाट्यास आली. त्यांस सालचाच बर्थ हवा होता, म्हणून तो दुसऱ्याचे नांवावर असतांही त्यावरच आपला-बिछाना त्यांनी अंथरला. सालचे बाक रिझर्व्ह करणारा उतारू आल्यावर त्यास ती जागा देण्याचे अवरंगजेबखानाने नाकारले. अवरंगजेब-खानावर १८९० च्या रेल्वे ॲक्टचे १०९ व १२० कलमान्वये ऑनररी मॅजिस्ट्रेटांचे बेंचापुढे फिर्याद करण्यांत आली, परंतु आरोपीस दोषमुक्त ठरविण्यांत आले. ह्या निवाड्यावर हायकोर्टात अपील करण्यांत आले. "रिझर्व्ह केलेल्या डब्यांत शिरणे हा गुन्हा आहे परंतु रिझर्व्ह केलेले बाक व्यापणे ह्यास शिक्षा सांगितलेली नाही. रेल्वे ॲक्टत हा दोष राहून गेलेला आहे. अशा परिस्थि-तीत दुसऱ्याने रिझर्व्ह केलेली जागा व्यापल्याबद्दल आरोपीस शिक्षा करता येत नाही" असा हायकोर्टाने निवाडा केला व सरकारचे अपील फेटाळून लावले. रेल्वे कायद्यांत इतकी वर्षे राहून गेलेला हा दोष सरदार अवरंगजेबखान ह्यांच्या कणसरपणामुळे हायकोर्टाचे निदर्शनास येऊ शकला व सरकारास तो काढून टाकण्यासाठी कायद्यांत दुरुस्ती करणे आतां भाग पडले आहे.

दौंड-बारामती रेल्वे कं., लि.

गेल्या चार वर्षांतील वरील रेल्वेवरील वहातुकीचे आंकडे खाली दिले आहेत, त्यावरून उतारूंची संख्या, तिकिटांचे उत्पन्न, मालाची वहातूक, माड्याचे उत्पन्न, ह्यांत सालोसाल झालेली वाढ दिसून येईल. सर्व रेल्वे कंपन्यांच्या व्यवहारांतील वाढीस धरूनच ही वाढ झालेली आढळते.

वर्ष	उतारू संख्या	उत्पन्न (रु.)	माल उत्पन्न (रु.)
१९३८-३९	७६,०४९	३२,७०५	५९,३५६
१९३९-४०	९१,७९९	३४,१६३	७०,६९१
१९४०-४१	१,१८,३४८	४१,४२९	९०,६४९
१९४१-४२	१,२१,६९२	६०,११५	९,०५,५८५

पाबोरा-जामनेर रेल्वे कं. लि.

दौंड-बारामती रेल्वेप्रमाणेच ह्या रेल्वेच्या वहातुकीचे व उत्प-चाचे आंकडे खाली दिले आहेत:—

वर्ष	उतारू संख्या	उत्पन्न रु.	माल उत्पन्न रु.
१९३८-३९	१,१४,३६७	३६,५७३	१,३९,१३८
१९३९-४०	१,१९,९३९	३६,१९१	८३,६७५
१९४०-४१	२,२१,०६३	५४,४८८	१,३३,८८७
१९४१-४२	२,३१,५७९	६०,१०५	२,४२,३६४

इंडेक्स नंबर

बाजारभावांच्या चढउताराचा प्रश्न आतां अत्यंत महत्त्वाचा झाला असून त्याकडे सर्वांचे लक्ष लागून राहिलेले आहे. हिंदु-स्थानांतील कांहीं महत्त्वाच्या जिनसांचे चाऊक विक्रीचे भाव व त्याचे तुलनात्मक इंडेक्स नंबर सरकारच्या आर्थिक सल्ला-गाराचे कचेरीत सरकारी उपयोगासाठी तयार करण्यांत येत असतात, परंतु आतां ते सर्वसामान्य लोकांसहि उपलब्ध करण्यांत येणार आहेत. १९ ऑगस्ट १९३९ ते ३१ डिसेंबर, १९४१ अखेरचे आंकडे ह्याप्रमाणे नुकतेच प्रसिद्ध कर-ण्यांत आले. निवडक २३ जिनसांचे चाऊक बाजारभाव लक्षांत घेऊन हे आंकडे तयार करण्यांत आले आहेत आणि जिनसांचे ४५ प्रकार विचारांत घेतलेले आहेत. जिनसांचे खालीलप्रमाणे सहा गट केलेले आहेत:—

गट नं. १ तांदूळ, गहू, चहा, भुईमूग, कॉफी, साखर, तंबाखू व सोबरे.

गट नं. २ कपास, ताग, जवस.

गट नं. ३ पिम आयर्न, कोळसा, लॉकर, कांतडी, केरोसीन, पेट्रोल.

गट नं. ४ कपाशीचा व तागाचा तयार माल, सिमेंट, मळीचे पत्रे, कमावलेले कांतडे.

गट नं. ५ एक ते तीन ह्या गटांतील सर्व जिन्नस.

गट नं. ६ एक ते चार ह्या गटांतील महत्त्वाचे कित्येक जिन्नस.

आठवड्यांतील एका विशिष्ट दिवसाचे—शुक्रवारचे—बाजारभाव मुख्यतः विचारांत घेतले जातात ह्या बाजारभावांवर आधारलेले इंडेक्स नंबर वक्तशीर प्रसिद्ध करण्याचा सरकारचा मानस आहे.

पुणे जिल्हा को. लँड मॉर्गेंज बँक लि.

वरील बँकेने अहवालाचे वर्षी २६ सभासदांना ४०,१५० रुपयांची नवीन कर्जे दिली, त्यापैकी ३८ हजारची कर्जे जुन्या कर्जेफेडीसाठी होती. ती देताना १२,३०२ रुपयांची सूट मिळ-विण्यांत आली. "अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीत वसुली समाधान-कारक झाली." मुदलाची थकबाकी ३४% व व्याजाची थक-बाकी १४.९% आहे. मुंबई बँकेची थकबाकी ५ हजारांनी कमी झाली आहे. गतवर्षीचा ७१४ रुपये तोटा भरून काढूनहि बँकेने १६१ रुपये निवळ नफा दाखविला आहे.

स्फुट विचार

युद्धोत्तर पुनर्घटनेची विशा

प्रस्तुत युद्धाचे उत्तरे राष्ट्रांची आर्थिक पुनर्घटना व्हावी लागेल ह्याविषयी आतां विचारी लोकांत बहुतेक एकमत झाल्यासारखे दिसत आहे. उद्योगधंदे, व्यापार व जनतेचे आर्थिक जीवन ह्यांमध्ये राजसत्तेने हात घालणे अनिष्ट आहे अशी विचारसरणी इंग्लंडसारख्या देशांत पिढ्यानुपिढ्या दृढमूल झालेली असली तरी तेथेहि योजनात्मक पद्धतीने सरकारने लोकांच्या जीवनास व व्यवहारास इष्ट वळण लावणे अगत्याचे आहे अशा विचारांचा सूर जोराने ऐकू येऊ लागला आहे. प्रसिद्ध "अटर्लाट्रिक सनदे"च्या मुळाशी ह्या विचारक्रांतीचे तत्व स्पष्टच आहे. युद्धोत्तर काळांत दारिद्र्य, उपासमार व बेकारी असल्या आपर्तीस थारा मिळणार नाही ह्या घोषणेचा अर्थच असा आहे की, सध्याच्या सामाजिक व आर्थिक रचनेत महत्त्वाचे बदल झाले पाहिजेत आणि जनतेच्या प्रातिनिधिक राजसत्तेनेच ते घडवून आणले पाहिजेत. युद्धांत झालेली हानि भरून काढणे, अंतर्गत व आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवहार सुरळीत चालतील अशी व्यवस्था करणे, शेती व उद्योगधंदे ह्यांची घडी पुन्हा नीट बसवणे, इत्यादि अनेक महत्त्वाचे व विकट प्रश्न मुत्सयांस व पुढाऱ्यांस समाधानकारक रीतीने सोडवावे लागतील. इंग्लंडमध्ये सर बुडल्यम बीव्हरिज ह्यांच्या नेतृत्वाखाली एका समितीने असल्या प्रकारच्या पुनर्घटनेच्या विषयाची चर्चा करून ब्रिटिश सरकारास कांहीं सूचना सादर करण्याचे ठरविले आहे असे प्रसिद्ध झाले आहे, त्यावरून प्रस्तुत विवेचनावर उत्कृष्ट प्रकाश पडतो. ब्रिटनमधील प्रत्येक व्यक्तीस रोजगार मिळाला पाहिजे आणि आजारीपणासारख्या अडचणींत खाण्यापिण्याची व औषधाची सोय सर्वांचे बाबतीत झाली पाहिजे असे समितीचे म्हणणे आहे. त्याप्रीत्यर्थ प्रतिवर्षी ६७० कोटी रुपयांचा खर्च राष्ट्रास करावा लागेल असा अंदाज आहे. इंटरनॅशनल इन्फर्मेशन कमिटीच्या युद्धोत्तर तज्ज्ञांच्या विचार करणाऱ्या समितीने मित्रराष्ट्रांच्या कच्चा व पक्का माल, औषधी जिनसा इत्यादि बाबतच्या गरजांचा अंदाज केला असून शेतीच्या परिस्थितीसंबंधाने योजना आखल्या आहेत, असेहि प्रसिद्ध झाले आहे. अशा तऱ्हेचे प्रयत्न चालू आहेत ह्यावरून युद्धोत्तर काळातील आर्थिक पुनर्घटनेचा प्रश्न किती महत्त्वाचा व व्यापक आहे ह्याची कल्पना येण्यासारखी आहे. न्यूझीलंडचे मुख्य प्रधान, मि. बॉल्टर नॅश, ह्यांनी अमेरिकेंत खालील उद्गार काढले ते ह्या दृष्टीने सूचक आहेत. ते म्हणाले:- "१९३९ मध्ये जे जग आपणांस माहित होते ते आतां प्राचीन काळचे जग झाले आहे. आतां ह्यापुढे जे आपले कार्य आहे ते नष्ट झालेल्या जगास पुनर्जन्म देण्याचे नसून त्याच्या संहारामधून सर्वद मानवजातीस हितकारक होतील अशा संस्था निर्माण करणे हे आहे."

व्यापाऱ्यांची तक्रार मिटवा

मुंबई शहरातील धान्याच्या बाऊक व्यापाऱ्यांच्या प्रातिनिधिक संस्थेच्या बाजारभाव-नियंत्रणाच्या सरकारी धोरणासंबंधाने तक्रारी पुन्हा पुन्हा प्रसिद्ध होत आहेत. धान्याच्या लोकांच्या गरजा भागतील ह्या बेताचा पुरवठा आणि त्याच्या योग्य किंमती ह्यांचे बाबतीतली माहिती मुंबई सरकारच्या वतीने प्रसिद्ध कर-

ण्यांत येते आणि तीमध्ये व्यापारीवर्गाच्या गाऱ्हाण्यांचे निराकरण करण्याचा प्रयत्न केला जातो. व्यापाऱ्यांच्या संस्थेने एक लांबलचक पत्रक नुकतेच प्रसिद्ध करून सरकारी धोरणांत झालेल्या व होत असलेल्या चुका निदर्शनास आणल्या आहेत. मुंबईच्या बाजारांत धान्याचा तुटवडा का होत आहे आणि ते योग्य भावाने मिळण्यास जनतेस कोणत्या अडचणी येत आहेत ह्यांचे विवेचन सोदाहरण ह्या पत्रकांत केले आहे. त्यांतल्या तक्रारीस सरकारचे समर्पक उत्तर असेल आणि ते जनतेच्या माहितीसाठी पुढे मांडण्यांत येईल अशी अपेक्षा करण्यास हरकत नाही. आपली संस्था जुनी, प्रातिनिधिक व मोठी असतां आणि धान्याचा व्यापार प्रामुख्याने आपल्या सभासदांच्या हाती असतां सरकारी धोरण ठरणे व त्याची अंमलबजावणी होणे ह्या कामी आपला सहा घेतला व एकला जात नाही असे बाऊक व्यापाऱ्यांनी म्हटले आहे. धान्य-पुरवठ्याचा प्रश्न इतक्या जिद्दाळ्याचा आहे की, व्यापारी व प्रांतिक सरकार ह्यांनी परस्परांचे दोष दाखवित बसणे श्रेयस्कर होणार नाही. सरकार व व्यापारी ह्यांच्या पूर्ण सहकार्याने हा प्रश्न सोडवला जाणे अगत्याचे आहे. सरकारच्या जबाबदाऱ्या व अडचणी ह्यांचाहि विचार व्यापाऱ्यांनी करावयास पाहिजे आणि सरकारने व्यापाऱ्यांच्या सहायाने धान्यपुरवठा व भाव-नियंत्रण ह्यांविषयीचे धोरण अंमलांत आणणे इष्ट आहे. व्यापाऱ्यांस बाजूस सारून धान्य-पुरवठ्याची सर्व जबाबदारी स्वतःच्या शिरावर घेणे जसे सरकारास शक्य नाही तसेच आमच्याच म्हणण्याप्रमाणे सरकारने सर्व व्यवस्था ठेवली पाहिजे असेहि व्यापाऱ्यांस म्हणतां यावयाचे नाही. ह्या दोन टोकांच्या मधला सहकार्याचा मार्ग आक्रमण्यांत आला पाहिजे, मामुली काळांतली व्यापाराची व्यवस्था युद्धपरिस्थितीत जशीच्या तशी चालू राहू शकत नाही आणि तिला जरूरीप्रमाणे मुरड घालावी लागते हे धंदेवाल्यांनी विसरतां कामा नये. जनतेच्या हिताच्या व सोयीच्या दृष्टीने व्यापारीवर्गावर मोठी जबाबदारी येऊन पडते हे त्याने लक्षांत घ्यावे.

ग्रामसुधारणा बोर्डांच्या कांहीं सूचना

शेतकरी कर्जनिवारणाचा कायदा मुंबई प्रांतांत कोही निवडक तालुक्यांत लागू करण्यांत आला आहे. निरनिराळ्या ठिकाणी त्या कायदान्वये किती सावकारांनी व कर्जदारांनी अर्ज केले, ह्या विषयांची माहिती प्रांतिक ग्रामसुधारणा बोर्डांच्या गेल्या सभेत देण्यांत आली. कित्येक क्षेत्रांत फार थोड्या लोकांचे अर्ज आले आहेत ह्यांचे कारण काय असावे ह्याचा विचार त्या सभेत झाला. तथापि, ह्या परिस्थितीचे निव्वसनीय निदान करण्यास आधारभूत होईल अशी माहिती अजून उपलब्ध नाही असे चर्चेअर्ती आढळून आले. तथापि, कायद्याच्या अंमलबजावणीबाबत जे नियम केलेले आहेत त्यांपैकी काहींत दुरुस्ती करण्याची आवश्यकता सभेने मान्य केली. कर्जनिवारणाच्या कायद्यांत ज्यांची कर्जे मर्यादित केली जातील अशा शेतकऱ्यांस विवक्षित अटीवर देण्यांत यावयाच्या कर्जांचे संबंधांत कित्येक नियंत्रणे घालण्यांत आली आहेत. पीक करण्यासाठी दिलेल्या कर्जांची नियमांतली सध्याची व्याख्या आकुंचित असून कांहीं टापूंमध्ये शेतकऱ्यांस हंगामांत उद्दरनिर्वाहास पैसा लागतो आणि इतरत्र त्यांस शेतीचे बैल भाड्याने न मिळतां विकत घ्यावे लागतात ह्यामुळे सदहू बाबींचा अंतर्भाव वरील व्याख्येत केला जावा असे मत बोर्डांच्या सभेने

व्यक्त केले. कर्जनिवारणाच्या कायद्याची अंमलबजावणी एकदा चालू झाली म्हणजे शेतकऱ्यांस त्याच्या नियमांप्रमाणे कर्जे मिळण्याची व्यवस्था मोठ्या प्रमाणावर व्हावी लागेल. हे कार्य सहकारी संस्थांच्या मार्फत यशस्वी तऱ्हेने होण्यासाठी योग्य योजना अंमलांत येण्याची आवश्यकता सभेने प्रतिपादली. वतपेठ्यांनी दिलेली कर्जे सुरक्षित व्हावी ह्याकरिता कर्जनिवारणाच्या किंवा सहकाराच्या कायद्यांत आवश्यक ती दुरुस्ती केली जावी असेहि सभेने सुचवले. वतपेठ्यांस कर्जांचे वसुलीचे बाबतीत अग्रतेचा हक्क न मिळाल्यास त्यांचे नुकसान होऊन शेतकऱ्यांस कर्जे मिळण्याची अडचण पडेल ह्यांत शंका नाही. सरकार व सावकार ह्यांचेपेक्षा सहकारी संस्था शेतकऱ्यांस कर्जे देण्याचे कामी अधिक उचित समजल्या जाणें इष्ट असून ह्याच कारणाने सदरहू संस्थांच्या मजबुतीकडे विशेष लक्ष पुरवले जाणें अगत्याचें आहे.

बाँबे को. हार्टली

वरील त्रैमासिकाचा सप्टेंबर, १९४२चा अंक प्रसिद्ध झाला आहे. प्रांतिक सहकारी इन्स्टिट्यूटचें तिच्या नव्या घटनेप्रमाणे काम लवकरच सुरू होईल. ह्या दृष्टीने इन्स्टिट्यूटच्या स्थापनेचा उद्देश, तो पार पाडण्यातील अडचणी, सहकारी स्थापनेचे अधिकारी व विन-सरकारी कार्यकर्ते ह्यांचे परस्पर सहकार्य, नव्या घटनेमधील कार्य-क्षेत्राची आकुंचित मर्यादा, कार्यकर्त्यांचे ध्येयवादित्व व त्यासाठी त्यांची देवघेवची तयारी, इत्यादि प्रश्नांची चर्चा प्रो. काळे ह्यांनी आपल्या "इन्स्टिट्यूटचा नवा अवतार" ह्या लेखांत केली आहे. युद्धकालीन चीनमधील ग्रामीण आर्थिक संसार ह्या विषयावरील श्री. वैकुंठराय मेहता ह्यांचा लेख माहितीपूर्ण आहे. कानडा जिल्ह्यातील किरकोळ प्रमाणावर उत्पादन करणारीही सहकारी तत्त्वावर संघटना ह्या श्री. एस. के. कलापर ह्यांचा लेखहि वाचनीय आहे. श्री. एच.बी. मोती ह्यांचा सहकारी संस्था व शेतकऱ्यांना भांडवलचा पुरवठा हा प्रस्तुत अंकातील शेवटचा लेख आहे. पुस्तकपरीक्षण, तार्जी पुस्तके, संपादकीय स्फुटे, सहकाराची प्रगति, सहकारी बातम्या, रजिस्ट्रारची सर्वयुल्लेख, सहकारी बँकांच्या हिशेबांचे तक्के, इत्यादि नेहमीचीं सदरे अंकांत आहेत.

अमेरिकन पद्धतीचे गणवेश

अमेरिकन सैनिकांस लागणारे गणवेश हिंदुस्थानांत आतां तयार होऊं लागले आहेत. अमेरिकन सैनिकांस वेगवेगळ्या २४ आकारांचे शर्ट लागतात; हिंदुस्थानांत फक्त ७ आकारांचे शर्टच बनवितात. आतां २१ आकारांचे शर्ट बनविण्यांत येऊं लागले आहेत.

नवें इस्पितळ

अमेरिकन सैनिकांसाठी एक अमेरिकन इस्पितळ दिल्ली येथे बांधण्यांत येत आहे.

रवरापासून पेट्रोल

"जपानी सरकार रवरापासून पेट्रोल करण्याचा कारखाना उच्च ईस्ट इंडीजमध्ये उभारीत आहे, व्यावहारीक तथीत तेलालाच्या साणी अथाप चालू होऊं शकल्या नाहीत असे सिद्ध होतें." लंडनमधील एका उच्च वर्तमानपत्राने ही बातमी प्रसिद्ध केली आहे.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०९]

आधिकृत भांडवल रु. १,००,००,०००
 वसूल झालेले भांडवल रु. १,००,००,०००
 रिसर्व्ह फंड रु. १,१६,००,०००
 मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.
 मुंबईमधील शाखा: गुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळवादेवी-
 आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (भद्र. मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस मिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), वांद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (झावर स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बजार), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंग्ज), नागपूर (इतवारी बजार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्ट्स: वेस्टमिन्सٹر बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स: सर सुनीलाल व्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल साराभाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या रु. १०० ते रु. १,००,००० एकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहामाही असेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजाने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विलस व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्सचेंज व टूट्टी म्हणून काम करते. सर्व तऱ्हेचे टूट्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट:- टी. आर. लालवाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

हेड ऑफिस: पुणे शहर.

स्थानिक शाखा: डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबजी शाखा: बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबजी.

आधिकृत भांडवल : रु. १०,००,०००
 विक्रीस काढलेले भांडवल : रु. ५,००,०००
 सपलेले भांडवल : रु. ४,४५,९५०
 वसूल झालेले भांडवल : रु. २,२२,७९५
 एकूण खेळते भांडवल : रु. ३७,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष

श्री. धों. कृ. साठे

श्री. मा. रा. जोशी

श्री. न. ग. पवार

श्री. श्री. गो. मराठे

श्री. डयं. वि. रानडे

श्री. र. चि. सोहोनी

श्री. वा. पुं. वडे

मि. फ. वी. पदमजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची खरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

बँकेच्या शेअरवर १९४१ अखेर पुण्या होणाऱ्या वर्षी व. सा. व. शेकडा ४ टक्के करमाफ विविहंड दिले गेले. बँकेची शेअरविक्री चालू आहे.

म. वि. गोखले

मॅनेजर.

सहकारी संस्थांचे अहवाल

बेळगांव पायोनियर अर्बन को. बँक लि.

वरील बँकेच्या भागांचे भांडवल १ लक्ष ८०३ हजार रुपये असून २ लक्ष ८५ हजारांचे तिचे रिझर्व व इतर फंड आहेत. बँकेच्या भागांना जोराची मागणी आहे. बँकेकडे १२ लक्ष १७ हजारांच्या ठेवी आहेत. बँकेने घेतलेल्या सरकारी वगैरे रोख्यांची साठेबांदातील किंमत १ लक्ष ९०३ हजार असली तरी त्यांची बाजारभावाने होणारी किंमत ७३ हजारांनी अधिक आहे. बँकेने दिलेल्या कर्जांची वर्गवारी २ लक्ष ४०३ हजार रु. सामान्य कर्जे, १ लक्ष ३३ हजार रुपये कॅश क्रेडिट कर्जे व ८४ हजार रुपये जंगम मालावरील कर्जे अशी आहेत. एकूण कर्जांशी दिलेली मुदत होऊन गेलेल्या रकमेचे प्रमाण २१.७% पडले. बँकेच्या १९४१-४२ वर्षांच्या नफ्याची रकम २१,७३७ रुपये आहे. भागीदारांस ७.३% डिव्हिडंड देण्यास १२३ हजार रुपये लागतील. श्री. बी. बी. पोतदार बी. ए., एलएल. बी. हे बँकेचे चेअरमन असून श्री. सी. ह. जोशी बी. ए., बी. कॉम हे मॅनेजर आहेत. बँकेची सालोसाल भरभराट होत आहे.

वि इचलकरंजी सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँक लि., इचलकरंजी

बँकेची स्थापना १९३० मध्ये झाली. तिचे अधिकृत शेअर भांडवल ७५,००० रुपये आहे. पैकी भरलेले भांडवल ३२,५७५ रुपये आहे. बँकेचे रिझर्व व इतर फंड मिळून रु. ३१,८०० आहेत. भांडवल व फंड्स जवळ जवळ सारखे झाले आहेत. बँकेकडे एकूण ठेवी ३,२८,३१४ रुपयांच्या आहेत. बँकेतील व हातातील शिल्लक २,५५,००० रुपये आहे. बँकेने २१,००० रुपये स्वर्न स्वतःची इमारत बांधली आहे. इचलकरंजी येथील पातळाच्या कारखानदारांस बँकेचा फारच उपयोग होत आहे. श्रीमंत नारायणराव बाबासाहेब, चीफ ऑफ इचलकरंजी यांचे नेतृत्वाखाली बँकेचे काम समाधानकारकपणे चालू आहे. आर्थिक मंदीचे काळांतहि चालू साली बँकेने रु. ५०४० रु. इतका नफा मिळविला आहे. बँकेने गेली वर्षे ६ टक्के डिव्हिडंड आपले भागीदारांस दिले आहे. चालू सालीहि तितकंच वेणेवदल डायरेक्टरांची शिफारस आहे. सुविध व्यापारी श्री. सुगेंद्र विरुपाक्ष सुलतानपुरे बी. ए., एलएल. बी. हे गेली तीन वर्षे बँकेचे चेअरमन आहेत व तेथील रहिवासी श्री. श्रीधर हरी दातार डी. कॉम, ए. सी. आर. ए. हे बँकेचे मॅनेजर आहेत. त्यांचे व्यवस्थेखाली बँक उत्तरोत्तर अधिकाधिक लोकादरास पात्र होत आहे.

पूर्व खानदेश सहकारी संस्थांतील पगारदार नोकरांची सहकारी मंडळी लि., जळगांव

या सोसायटीची वार्षिक साधारण सभा ता. ६-९-४२ रोजी पार पडली. सोसायटी स्थापन होण्यास केवळ ६ च वर्षे झाली असली तरी इतक्या अल्पावधीत सोसायटीने बरीच प्रगति केली आहे. सोसायटीच्या कारभारांत श्री. टी. टी. साळुंसे हे कळकळीने लक्ष घालित असतात. सन १९४२-४३ सालाकरिता पूर्ववत् त्यांनाच चेअरमन म्हणून एकमताने निवडण्यांत आले

आहे. सोसायटीने "अ" हा ऑडिटवर्ग पूर्वीप्रमाणेच कायम ठेविला आहे. यंदा सभासदास ६.३% भागांवर डिव्हिडंड जाहीर केला आहे. सभासदांचेमध्ये या महागाईच्या काळांतहि काटकसर करून शिल्लक ठेवणेस उजेज न दिल्यामुळे सभासदांची वर्गण्याद्वारां शिल्लक वाढत आहे. यामुळे मध्यवर्ती बँकेच्या कर्जांची गरज क्वचित् भासते.

अर्बन को. बँक लि., सांगली

वरील बँकेच्या सभासदांत गेल्या वर्षी ६५ ची भर पडून त्यांची संख्या ५२३ झाली. भाग भांडवल ३३३ हजारांचे ४०३ हजार झाले व ठेवींचा आकडा ७९ हजारांनी वाढला. एकूण सेळते भांडवल ३ लक्ष, ३७ हजारांचे ४ लक्ष, २५३ हजार रुपये झाले. सालअखेर थकबाकी १२,१३४ रुपये आहे. त्यापैकी ९,०२१ रु. चे ठवाव दाखल केले असून त्यांची हतेबंदीने फेड होत आहे. "थकबाकी बुडवित होण्याचा संभव दिसत नाही, कारण भरपूर तारण अगर लायक जामीनहि आहेत." वर्षअखेर बँकेस निवळ नफा ४,८९५ रुपये झाला. भागीदारांस ६% डिव्हिडंड मिळाले. श्री. ग. कों. गोडबोले, बी. ए., एलएल. बी. हे बँकेचे चेअरमन असून श्री. वा. कृ. लागू, बी. ए., एलएल. बी. हे व्यवस्थापक आहेत. श्री. वैकुंठराया मेहता ह्यांनी बँकेस नुकतीच भेट दिली त्या वेळी त्यांनी "बँकेने आपल्या केवळ सहा वर्षांच्या आयुष्यांत उल्लेखनीय प्रगति केली आहे. हिंदुस्थानांतील कोणत्याहि क्रेडिट बँकेच्या प्रगतीशी तिची तुलना केली असता ही बँक उदूनच दिसेल" असा अभिप्राय नमूद केला व त्यांचे श्रेय त्यांनी डायरेक्टरांच्या काळजीकाऱ्यांच्या व्यवहारास दिले.

प. खा. गव्हर्नमेंट सर्व्हिसेस को. बँक लि., धुळे

वरील बँकेचे जून, १९४२ अखेर ९२५ सभासद होते व त्यांच्या भागांचे भांडवल ४९, २३३ रुपये होते. वर्षअखेर वर्गणी जमा ३ लक्ष, ५९३ हजार रुपये आहे. कर्जांची येणे बाकी १ लक्ष, २९ हजार रुपये आहे. कर्जांशी थकबाकीचे प्रमाण ९.६८% पडते. सेव्हिंग बँकेस ४७५ सातेदारांचे १ लक्ष, ३६ हजार रुपये आहेत. बँकेस निवळ नफा २,६९३ रुपये झाला. भागीदारांस ३.३% दराने डिव्हिडंड मिळाले. बँकेचे सेळते भांडवल ५ लक्ष, ८७ हजार रुपये आहे.

सांगली स्टेट सेंट. को. बँक लि.

वरील बँकेचे वसूल भांडवल ६७,३२७ रुपये असून रिझर्व व इतर फंड ८५,३६४ रुपयांचे आहेत. तिचेकडे ठेवी ८ लक्ष, ६५ हजारांच्या आहेत. बँकेने २ लक्ष, ४२ हजार रुपये रोख व इतर बँकांत ठेवले असून इनव्हेस्टमेंट साती १ लक्ष, ७४ हजार रुपये आहेत. एकूण कर्जांची रकम २ लक्ष, ९२ हजार रुपये भरते. सोसायटीच्याकडून येणे असलेल्या थकबाकीचे प्रमाण ३७.७% पडते. वर्षअखेर बँकेस ९,०६१ रुपये नफा झाला. द. सा. द. शे. ५ रु. १० आ. प्रमाणे डिव्हिडंड देण्यासाठी ३,७८३ रुपयांचा विनियोग करण्यांत आला.

अर्थशास्त्र

लेखक:—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पृष्ठसंख्या सुमारे ३००; किंमत ३ रुपये
या ग्रंथात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचे विवेचन केले
आहे.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर

[कंपनीने १९४१ अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वांटला आहे.]

बुद्धसाहित्यपुरवठा—खात्याची परेशुद्धकरिता
लागणाऱ्या

रेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
मांडवलाकरिता तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., } नारायण गोविंद नाईक,
श्रीरामबाग, } (माजी अध्यक्ष, म्हैसूर चेंबर ऑफ
बसवनगुडी, बंगलोर. } कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टर

आमच्या कारखान्यातील माल मुंबईस बॉम्बे स्वदेशी क्रो-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्यूसिअमच्या
व्यापार-संवर्धन-गृहान्त पहा.

'अर्थ' ग्रंथमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

फोन नं. ७७९ गणपति चौक.

व्यवस्थापक.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -
POONA CITY.

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रूरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.
१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशीर आणि मनपसंत काम
करून देणारे
मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत
कॉमनवेल्थ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books,
General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and
Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and
Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published any-
where and supply it at publisher's price.

हे पत्र पुणे, पेठ मांजुर्ला घ. नं. ११५१९ आर्यभूषण टापसान्यात रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
ए. सी. राव रामन काळे, द. १२, यांनी 'दुर्गा' मांजुर्ला, घ. नं. १२४१३, पुणे शहर, येथे दक्षिण केले.